

képpen. Székfoglaló beszédében polgármester-tervése első három esztendejét úgy jellemezte, hogy azalatt „a tessedést, a rezignációt, tépelődést, aprólékosságot, mely a városi igazgatás több ágában volt észlelhető, a szorgos munka, gyorsabb elhatározások, a jövő sikereket biztató reménye, bátrabb gondolkodás és szabadabb mozgás kezdte felváltani.”

E változást azonban nem a saját személyének, hanem azoknak tulajdonította, akik ezt a szellemet a közgyűlés életébe behozták. Rámutatott a közúti közlekedés fejlesztésének szükségességére, amelyre a törvényhatóság nem tudott megfelelő befolyást gyakorolni azért, mert „a város fejlesztésének ez a hatalmas eszköze nincs a főváros kezében”. (Bárczy tehát már 1909-ben felvetette a Bszkrt gondolatát.) Elodázhatalan feladatnak jelezte a kórházi bajok megszüntetését és új kórházak építését. Összinté örömet fejezte ki afelől, hogy a közgyűlés a kislakások építését megkezdte. Megállapította, hogy ezzel nem csupán a főváros sokat sanyargatott szegény lakosságának tett nagy szolgálatot, hanem Európáért is általános megbecsülést szerzett. Végül feltárta a Magyar Városok Országos Kongresszusának megalkotását, amely polgármesteri tevékenységének legszebb eredménye volt. Az 1909. évi beruházó-programm költségei 313 millió koronát tettek ki, utóbb ezt az összeget 270 millióra redukálták.

Kulturszövetség létesítése

— Levél a szerkesztőhöz —

Páris Frigyes nyug. kir. ügyész a következő levelet intézte lapunk szerkesztőjéhez:

Minden gondolkodó embernek fel kell vetni azt a legfontosabb kérdést, hogy vajon egyeseknek és az emberi közösségeknek miként kell berendezni életüket abból a célból, hogy az jobb és szebb legyen, s hogy kevesebb legyen a világon a szenvedés.

A kérdésre a válasz az, hogy az életet tökéletesíteni kell.

Legyünk tisztában azzal, hogy csak egyetlen életfelfogás létezik, mely az igazi emberhez méltó, s mely üdvös az egyesekre és az emberi közösségekre. Ez pedig nem más, mint magának az emberi természetnek, valamint az emberi társadalom intézményeinek, berendezéseinek tökéletesítésére irányuló törekvés.

Ez minden embernek, kivétel nélkül, kötelessége, de különösen kötelessége az azoknak, akik a hatalmat bírják.

Valamennyiünknek ideálja csak az lehet, hogy minél több legyen a földön a testileg ép, erkölcsileg magas színvonalú, értelmileg fejlett ember.

Az emberiség nagy szellemel már régen azt követelték, hogy a tökéletesedés felé haladjanak az emberek.

Az újabb korszakban pedig, a kultúra története és a biológia megállapította, miszerint az embereknek megemésítése, tökéletesítése egy természeti alantörvényen nyugszik, mely törvény azonban az élő világban egyedül az emberekre vonatkozik.

Az állat sohasem haladhat, viszont az ember előtt nyitva áll az út a végtelen haladás felé. Ebben van az óriási különbség ember és állat közt.

„Neue Lebensordnung” című értekezésemnek az az alap gondolata, hogy a mainál sokkal tökéletesebb életrend felé kell haladnunk.

Programmom tizenöt pontban van összefoglalva.

Az egyes fejezeteknek címei a következők: 1. A vallásos élet elmélyítése, gondozása. 2. A tudományoknál ápolása és terjesztése. 3. A népese-dési kérdés. 4. Az emberi nevelés ügye. 5. Az egészségápolás és a természetes életmód. 6. A szabadságjogok. 7. A jogrend. 8. A nemzetközi jogrend. 9. Gazdasági reform. 10. Adóreform. 11. Lakáskérdés. 12. A népesség letelepülésének irányítása és a kivándorlás. 13. A nőkérdés. 14. A jóételenség. 15. Nemzetközi kisegítő nyelv.

Szerény munkámat idők folyamán belföldön és külföldön sokaknak megküldöttem és a hozzá- intézett levelekből nagy megnyugvással látom, hogy társadalmilag, vagy politikailag egymástól nagyon különböző személyek egyformán helyeslik szerény munkámat.

Nagyon érdekes és tanulságos levelek vannak birtokomban, melyek azt igazolják, miszerint munkám általános érdeklődést keltett, s hogy az állam proponált „Kulturszövetségnek” létesítése nagyon időszerű és üdvös dolog lenne.

Minden fontosabb társadalmi mozgalom csak úgy lehet eredményes, ha elméletileg jól meg van alapozva. A tudás magában van azonban csak holt energia, amit eleven energiává kell átalakítani, ami pedig szervezkedés útján történhetik.

Most legelőször az iránt kell tájékozódást szerezni, hogy vajon ezen rövid ismertetés után kik érdeklődnek javaslatom iránt? Felkérem tehát az érdeklődőket, sziveskedjenek nevüket, foglalkozásukat és lakásukat az Ujság szerkesztőjének bejelenteni.

Együttal tudomásul adom, miszerint szóban forgó munkámból tíz példányt az Ujság szerkesztőségénél fogok elhelyezni és ott az érdeklődők díjtalanul átvehetik.

Igen tisztelt Főszerkesztő Ur fogadjon ismételve köszönetemet.

Kiváló nagybecsülésém kifejezése mellett vagyok öszinte híve

Páris Frigyes,
nyug. kir. ügyész.

Fűzők melltartók és has-
kötők rendkívül
olcsó árban készít
Közlegir. Rákóczi-ut 9. A.B.C.-12
Egyes modelldarabok a vásár tartama alatt
telárban.

Osztatlan öröm a Felvidéken

arra a hírre, hogy a gyomor-, epe-, máj- és cukorbetegség nem maradnak természetes gyógy-
szer nélkül, mert a nemrég felfedezett alföldi
Mira glaubersós gyógyvíz ezen betegségek leg-
kiválóbb kuravize. Orvosi előírás szerint 4—6

heles kura tartandó e pompás gyógyvízzel, mi-
kor is reggelenként, éhgyomorral, melegen 1 po-
hárral kell fogyasztani. Veszélytelen, természetes
fogyszertár.

A Fővárosi Képtár új szerzeményei

A Nemzeti Szalon kiállítása

A Fővárosi Képtár, amióta új vezető ke-
rült az élére, derekasan, azt mondhatni, fiatalos lendülettel működik. Amije kezdetben nem volt, az most már van: programja, amely szerint vásárlásait intézi. Főprogram-
pontja újabb művészetünk kezdő korszaka-
inak — az 1800-tól körülbelül 1880-ig terjedő időszaknak — mentül teljesebb bemutatása. Ez az időszak foglalja magában a magyar empire-kor és a táblalábókor mű-
vészetét. Nem volt jelentős művészet és nemcsak azért, mert képviselőinek színe-
jára idegenből települt át hazánkba, hanem mert ők, a képviselők is legfeljebb másod-
rendű művészi tehetségek voltak. De mégis helyes, sőt szükséges összegyűjteni és lát-
hatóvá tenni alkotásaikat kulturtörténeti jelentőségük miatt. Ha nem is voltak nagy művészek, sőt többségükben inkább csak dilettánsok voltak, de külön-külön is, még inkább pedig együttvéve a korukat képviselik, a tizenkilencedik század magyar életé-
nek izlését és művészi ideáljait.

A Fővárosi Képtár gyűjtésének ebbe az irányba fordításával nagy terhet vesz le a Szépművészeti Múzeum válláról. Oda minden korszaknak csak a legjára alkotásai valók, a legkülönb művészek reprezentáló művel. A Fővárosi Képtárnak kevésbé szükséges a kvalitásnak mindent eldöntő elvével tördölnie. Helye is sokkal bővebben van, mint nagy állami muzeumunknak. Azonfölül az empire és a táblalábókor magyar festői jobbjára a fejlődésnek indult Pestbudán működtek, akiket megábrázol-
tak, nagyrészt itt éltek, a készülő fővárosban és nem egy munkájukon Pestnek és Budának jellemző részeit örökítették meg.

Meglepő, hogy két esztendő leforgása alatt mekkora anyagot tudott ebből a korból a Fővárosi Képtár összegyűjteni.

150 egyenlő festmény és szobor tölti meg a Nemzeti Szalon négy termét. A festők között nem egy olyan művésszel találkozik, akinek eddig csupán a neve volt ismeretes régi újságok bíráló cikkeiből, vagy még régebb katalógusokból. Tulzás lenne azt állítani, hogy munkáik megismerése után sokkal többet tudunk róluk. Bizony legtöbbjük derék és jóindulatú dilettáns volt inkább, semmint komolyan számbavehető művész. De koruk elfogadta őket, feladatot juttatott nekik s ismeretük teljesebbé teszi korukról való fogalmunkat.

Kissé szomorú hatása volna ez a kiállítás, ha csupán ilyenrendű művészek szerepelnének rajta. Szerencsére nem így van, mert kitűnő művészek jeles alkotásainak is bővében van a gyűjtemény. Elsőnek Brocky Károly három festményét említhetjük. Az „Ébredés” című női felaktja a mester legkülönb alkotásai közé tartozik. Lotz Károlyhoz méltó ábrázolása a ruhátlan női testnek, csak persze jóval plasztikusabb előadásu. A „Szeret engem?” című kis genrekép (fehér selyemruhájú, vörösbárony mentéjű nő papagályával játszik), aligha eredeti munkája Brockynak, hanem inkább valamelyik hollandus késmester (Terborch? Mieris?) műve után készült pompás másolat. Ismeretes, hogy Brocky milyen brilláns másolatokat rögtönzött utazásain külföldi nagy mesterek alkotásairól.

Szerencsés szerzés Györgyi Alajos finom női arcképe is. Fehéren fodrozódó ruhájú fiatal leányt ábrázol. Maga az ábrázolt is elragadóan szép teremtés és ugyanilyen elragadó alkotás a róla készült arckép. Györgyi Alajos Petrovics Elek fölfedezése. Ő volt az, aki nyomtatékosan reá irányította a figyelmet a Szépművészeti Múzeum számára megszerzett arcképeivel. Egyébiránt annak az egész kornak, amelyet ez a kiállítás képvisel, Petrovics volt a tulajdonképpeni fölfedezője. Ő kezdte először gyűjteni legjobb alkotásait és nem egy művészt ő huzta ki az ismeretlenségből a napvilágra.

Gyárfás Jenő „Tetemrehívása” érdekes változata a Szépművészeti Múzeumbeli végleges alakjának. Minden jel szerint amazz festette meg elsőnek Gyárfás. Ugyanazokat a modelleket használta fel hozzá, mint a muzeumbelin, de más alakot adott a képnek és méretét is kisebbre szabta. A kiállítás képen Bárczy Benőből és ravatalából semmi sem látszik, hanem csak az utcára rohanó Kund Abigél és a bámész-
kodva összecsuódló tömeg. A kép Gyárfás Jenő halála után került fel a fővárosba és az Ernst-múzeum egyik kiállításán volt látható. Szerencsés elhatározás volt a megvásárlása.

Barabásnak nyolc műve is szerepel a kiállításán és külön Prielle Kornéliáról festett gyönyörű akvarellje a fővárosi Történeti Múzeumának termében. Ez a vízfestmény több más darabban az Ernst-múzeum-

nak volt tartozéka. Örvedetes, hogy biztos helyre került, olyanra, ahol mindenki megtekintheti. Két tájképe is függ a kiállítás Barabásnak. Egyikük a Vezuvot ábrázolja Castellamarával, alighanem Capri szigetéről nézve. Aránylag nagyméretű olajfestmény, amelyenket külföldi utjairól nem igen hozott haza Barabás. A kép színei meglehetősen megfakultak.

Csak sebtében mutathatunk rá az új szerzemények többi érdekességére. Borsos József négy művel is szerepel közöttük: egy jó férfiarcképével, meg egy oeuvrejében alighanem egyedülvaló csatajelenettel, amely talán valamely régi metszet után készült és egymást öldöklő magyar, vasas-
német, meg török vitézeket ábrázol. Igen kevésbé ismert név Decker Gáboré, Doctor Alberté és Dux Zsigmondé. Az utóbbi nagy, jellemző erővel festett meg egy zoldripszes zsöllyében hátradólt kövér honoratiort. Jankó János önarcképe egészen fiatal korában ábrázolja a serkedező bajszu művészt. Érdekes kép — de inkább tárgyi vonatkozásánál fogva — Eötvös Loránd bárónak ifjúkori arcképe. A félig gyermekifjú a szabadban elterülve ábrázolja. Festője Kelety Gusztáv volt. Munkácsyra emlékeztet a kevésbé ismert (1833—1900 között élt) Kiss Józsefnek kompozíciója, amely Izsó Miklóst ábrázolja, amint Döblingben Széchenyi István mellszobrát mintázza. Munkácsyas a képnek sötétbarna tónusa és maguknak a foltoknak felrakása módja is. A barna háttérrel finoman válik el egy krinolinban ülő fiatal nőnek halványkék színe.

Lotz Károlynak csak egy finom kis alkotás van az új szerzemények között, de tudjuk, hogy Lotznak egész termet szentelt otthonában a Fővárosi Képtár. Liezen-Mayer Sándor Faust és Margarétája nem tartozik ugyan a mester főműve közé, de jellemző alkotása. Székely Bertalant barna korszakállal és pelyhedző hajusszal ábrázolja fiatalkori önarcképe. „Szeptember végén” című kis kompozíció vázlata is megragadó munka.

A táblalábókor java művészei közül még a kitűnő Weber Henrik állítja meg a nézőt nemcsak férfiarcképével (hálósapkás, kövér-
képi pesti polgárt ábrázol, amint a „Pesther Tageblatt”-ot fordítja a néző felé), hanem még inkább finom színészhangzatu női arcképével. Zichy Mihálynak is két jelentős munkáját szerezte meg a képtár. Az egyik „Anyai gondok” című kompozíciója. Ezt régebbi kiállításokról ismertük már. Ellenben teljesen ismeretlen munkája a mesternek (legalább is itthon) a „Bacchus megkoronázása” című festmény, amely egy ágaskodó bacchánstó remekbe mintázott ruhátlan alakját ábrázolja, amint koronát tesz Bacchus isten hermájára. Egy faun támogatja ebben a műveletében.

Hogy a gyűjtemény gazdagságáról kellő fogalmat adjunk, ime még néhány név: Alconiere Tivadar, Baditz Ottó (harmatos finomságu első áldozására készülő leánykájának feje), Benczur Gyula (Benczur Etelka arcképe a mester korai idejéből), Canzi Ágost, Deák-Ebner Lajos, Donát János, Gerhardt Alajos (a művész önarcképe), Gyurkovics Károly (női arckép), Haan Antal (Olasz nő), Heinrich Ede (történeti kompozíció, amelynek tárgyát ezután kell majd meghatározni), Karvaly József (ennek az elfelejtett festőnek — 1928-ban halt meg — édesanyját ábrázoló kitűnő arcképe), Libay Lajos (olasz tárgy, finom vonalmentű ceruzarajok), Lieder Frigyes, Marastoni Jakab, a nazarénus Melegh Gábor (gróf Károlyi Gabriellának kissé keményre sikerült vízfestésű arcképe), Mezey Lajos (ha jól tudjuk, Szinyei-Merse Pálnak első tanítója volt Nagyváradon), Pataky László („Vásár” című népes és mozgalmos kompozíciója egyik legjobb alkotása ennek a szintén agyonfelelt művészeknek), Pállik Béla („Mezőn” című finom tájképe), Schön József (magyarruhas, markáns fejű férfiarcképe), Stadler Antal (önarckép) és Sterio Károly.

Szobra mindössze kettő van a kiállításnak. Mind a kettőnek Ferenczy István a művésze. De szobránál külön munka önmagát ábrázoló kis vízfestménye.

Az egyik oldalsó teremben külön kiállítás rendezett új szerzeményeiből a Fővárosi Történeti Múzeuma. Az utóbbinak anyaga, mint ismeretes, a Kiscelli-úti volt trinitárius zárdában, néhai Schmidt Miksa egykori rezidenciájában kerül majd fölállításra és ha megérjük, bemutatásra.

Ebben a teremben is számos érdekes művészeti alkotás várja az érdeklődőt. Itt van Barabásnak említett Prielle-arcképe, továbbá Tompa Mihályról, Arany Jánosról és Vörösmartyról készített ceruzarajja,

Munkácsy Mihálynak Liszt Ferenc-arcképéhez készített rajz tanulmánya, Donát Jánosnak Marczibányi Lőrincét ábrázoló arcképe, Ferenczy István erősen klasszicizáló, de plasztikai erejű Úrményi-szobra, Barabásnak három szép budai tája, továbbá a Lánchíd alapkövetését ábrázoló nagy festményéhez (a Történeti Képcsarnokban) készült kisebb tanulmánya. Azután a bécsi Danhausernek a Svábhegyről készült finom vedutája és Rudolf von Altnak nem kevésbé finom vízfestménye, amely a Nemzeti Muzeumot még eredeti környezetében ábrázolja az azóta Kályn-térré nemesedett Széna-tér régi és ócska kis házai között. Pompás rögtönzések ugyanitt Székely Bertalannak Ferenc József király koronázási ünnepélyeinek különböző jeleneteit ábrázoló vázlatai.

Néhány régi pesti butor és iparművészeti tárgy teljesíti ki a kiállítást. De a Molnár József neve alatt szereplő miniatűr-arckép (77. szám) aligha ábrázolja Martinovics Ignácot, már arra való tekintettel is, hogy az ábrázolt egyháznagy biborosí talárt visel. A kis kép, ha nem csalódunk, Van Dyck arcképe (Bentivoglio biboros?) nyomán készült másolat.

A két kiállítás megszervezése és benne a képek és egyéb tárgyak izléses elrendezése dr. Kopp Jenőnek és segítő társának, Turhányi Kissasszonynak, másrészt pedig dr. Horváth Henriknek, a Történeti Múzeum igazgatójának érdemes munkája.

ELEK ARTUR